

Az igazságügyi szakértőjelöltségről

Az Alaptörvény XXVIII. Cikkének (1) bekezdése szerint a bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el.¹ Ebből következően bármely jogterületről is van szó, minden egyes bírói döntéshozatalt megelőző az ügy eldöntése szempontjából releváns tények megismerése, majd azok jogi értékelése, a jogkövetkezmények meghatározása az eljárás során, amely a döntéshozatal szerves részét is képezi. A bizonyítás a jog - elsődlegesen az eljárásjogi szabályok - által szabályozott tevékenység, amelyben meghatározott alanyok konkrét bizonyítási eszközökkel vehetnek részt, és tevékenységük meghatározott kérdések megválaszolására irányul. Célja, hogy az eljárás tárgyává tett kérdés vonatkozásában valamilyen jogilag releváns ténynek, állításnak, adatnak vagy feltevésnek a valósággal egyezősége, azaz igazságtartalma kerüljön feltárára olyan tények alapján, amelyek már igazoltan valónak bizonyultak.

Az igazságügyi szakértői tevékenység és ehhez kapcsolódóan az igazságügyi szakértői vélemény, mint bizonyítási eszköz az eljárás során vagy azt megelőzően, az adott szakkérdés(ek)ben az igazságügyi szakértő irányába előzetesen megfogalmazott kérdésekre történő válaszadás, amely során a jogalkalmazóban felmerülő, szaktudást igénylő jogalkalmazási kérdések tisztázása okán specifikus szerepet tölt be a bizonyítási eljárásban. Unikális helyzete egyrészt abból adódik, hogy jogszabály határozza meg azt, ki lehet szakértő, másrészt, a szakértő a szakvéleményt különleges szaktudása felhasználásával hozza létre² és jogi normák rögzítik azt is, hogyan kell felépülnie egy szakvéleménynek.

Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX törvény (továbbiakban: Szaktv.) 3. § (1) *„Az igazságügyi szakértő feladata, hogy a hatóság kirendelése vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel, a függetlenség és pártatlanság követelményének megtartásával döntse el a szakkérdést, és segítse a tényállás megállapítását.”*

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC törvény 188. § (1) *„Ha a bizonyítandó tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges, szakértőt kell alkalmazni.”*

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX törvény 300. § (1) *„Szakértőt kell alkalmazni, ha a jogvita kereteinek a meghatározásához vagy a perben jelentős tény megállapításához, megítéléséhez különleges szakértelem szükséges.”*

Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL törvény 71. § (1) *„Szakértőt kell meghallgatni vagy – legalább tizenöt napos határidő tűzésével – szakvéleményt kell kérni, ha az ügyben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához különleges szakértelem szükséges, és az eljáró hatóság nem rendelkezik megfelelő szakértelemmel.”* *„A szakértő különleges szakértelme, az általa előterjesztett szakvélemény tehát jelentős befolyást gyakorol az eljárás kimenetelére.”*³

Ki az igazságügyi szakértő?

¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

²2016. évi XXIX. törvény az igazságügyi szakértőkről;
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról;
2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról;
2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról

³ Kovács Gábor: Az igazságügyi szakértők átértékelődő szerepe a büntető eljárásban. In: Bihari Mihály –Patyi András (szerk.): Unnepi kötet Szalay Gyula tiszteletére, 65. születésnapjára. Universitas-Győr Kft., Győr, 2010, 310. o.

Az Szaktv. 4. § (1) bekezdése meghatározza, hogy „igazságügyi szakértői tevékenységet az erre feljogosított

a) természetes személy (a továbbiakban: igazságügyi szakértő),

b) gazdasági társaság (a továbbiakban: társaság) és szolgáltató,

c) igazságügyi szakértői intézmény és igazságügyi szakértői intézet,

d) igazságügyi szakértői testület,

e) külön jogszabályban feljogosított állami szerv, intézmény, intézet és szervezet (a továbbiakban együtt: szervezet) és

f) külön törvény szerinti Teljesítésigazolási Szakértői Szerv

[az a)–f) pontban meghatározottak a továbbiakban együtt: szakértő] végezhet.

Az igazságügyi szakértő az igazságügyi szakértői tevékenységet önálló tevékenységként, egyéni vállalkozóként, társaság vagy szolgáltató tagjaként vagy alkalmazottjaként, illetve igazságügyi szakértői intézmény vagy igazságügyi szakértői intézet, igazságügyi szakértői testület vagy más szerv nevében végezheti.

(4) Kivételesen az igazságügyi szakértői tevékenység ellátására megfelelő szakértelemmel rendelkező eseti szakértő is igénybe vehető, ha

a) az adott szakterületen nincs bejegyzett igazságügyi szakértő,

b) az adott szakterületen – időszakos hiány, vagy egyéb szakmai ok miatt – bejegyzett igazságügyi szakértő nem tud eleget tenni a kirendelésnek, vagy

c) az adott szakterület nem szerepel a miniszter rendeletében felsorolt szakterületek között.

Eseti szakértőként csak az járhat el, aki a 45. § (2) bekezdés n) pontja szerinti felhívásnak megfelelően nyilatkozik arról, hogy az igazságügyi szakértőkre vonatkozó fegyelmi követelményeknek aláveti magát. Az eseti szakértő jogaira és kötelezettségeire e törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.”

Az igazságügyi szakértővé válás folyamata

Szakértőjelölt az lehet, aki az Szaktv. 5. § (2) bekezdésében foglaltaknak – a b), c) és d) pont kivételével – megfelel és vele szemben az 5. § (3) bekezdésében meghatározott kizáró okok nem állnak fenn, azaz büntetlen előéletű, és nem áll az igazságügyi szakértői vagy a szakterületének megfelelő tevékenység folytatását kizáró foglalkozástól eltiltás hatálya alatt, a szakterületén működő szakmai kamara tagja, ha a tevékenység folytatásához a kötelező kamarai tagságot jogszabály előírja, és nem áll cselekvőképességet érintő gondnokság, támogatott döntéshozatal vagy közügyektől eltiltás hatálya alatt. A szakértőjelölt szakértőjelölti tevékenység folytatására a Kamara által vezetett szakértőjelölti névjegyzékbe történő felvétellel válik jogosulttá. A névjegyzék vezetésére vonatkozó szabályok az igazságügyi szakértői névjegyzék vezetéséről szóló 210/2005 (X.5.) Kormányrendeletben található.

Az Szaktv. módosult a korábbi szakértői törvénnyel összehasonlítva (2005. évi XLVII. törvény) a szakértőjelöltek vonatkozásában is. A szakértővé válás feltételeként egyebek mellett megjelenik, hogy a törvényben meghatározott kötelező szakértőjelölti időt vagy szakértőjelöltként kötelező szakmai közreműködőként elvégzett ügyszámot, továbbá a Kamara által külön szabályzatban előírt képzési és vizsgafeltételeket is teljesíteni szükséges (az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX törvény 5. § (2) bekezdés c) pont). A kötelező jelölti időről az Szaktv. 57.§ (1) bekezdése így rendelkezik: *„Igazságügyi szakértő az a szakértőjelölt lehet, aki a miniszter rendeletében az adott szakterületre előírt, legalább egy, de legfeljebb három éves szakértőjelölti jelölti időt, vagy a miniszter rendeletében az adott szakterületre előírt, de legfeljebb ötven ügyszámot teljesítette.”*

Az Szaktv. hatályba lépését követte a 9/2006. (II. 27.) IM rendelet módosítása⁴ az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről. Eszerint, a rendelet mellékletében felsorolt szakterületen

- a képesítés megszerzésétől számított öt éves;
- ha az adott szakterületre a kérelmező a mellékletek szerint kizárólag az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítéssel rendelkezik, a képesítés megszerzésétől számított tíz éves;
- vagy az igazságügyi szakértői intézményben dolgozó szakértőjelölt esetében a képesítés megszerzésétől számított, a szakértői intézményben szerzett három éves;
- nem szakértői intézményben szerzett szakértőjelölti gyakorlat esetében a képesítés megszerzésétől számított, az IM-rendelet 15. számú melléklet szerinti szakértőjelölti közreműködés szükséges.⁵

Az Szaktv. 57. § (1) bekezdése alapján a szakértőjelölt az igazságügyi szakértői tevékenység folytatásához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek megszerzése érdekében - a szakértőjelölt munkáját felügyelő igazságügyi szakértő (a továbbiakban: mentor) szakmai felügyeletével - közreműködik a szakvélemény előkészítésében. A (2) bekezdés szerint a szakértőjelölt önállóan igazságügyi szakértői tevékenységet nem végezhet, szakvéleményt aláírásával nem láthat el, tevékenységét minden esetben kizárólag mentora irányítása és szakmai felügyelete mellett végezheti. A szakértőjelölt közreműködésével készített szakvéleményért a szakértőjelölt szakmai felelősséget nem visel. A Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara 1/2017. (II. 22.) szabályzata rögzíti a szakértőjelölti működés részletes szabályait, ami elsősorban eljárási szabályokat tartalmaz, a szakértőjelölti működésről, tevékenységről nem tartalmaz iránymutatást.

Elgondolkodtató Nogel Mónika⁶ okfejtése a szakértőjelölti rendszerben tapasztalható anomáliák rendezésére vonatkozóan. A szakértőjelöltekre vonatkozó szabályozás minőségbiztosítási szempontú vizsgálata című tanulmányában⁷ kifejti, hogy a jelölti időszak fontos intenciója kell, hogy legyen a gyakorlati tudás megszerzése a szakértői területen: *„A jelölt jogainak meghatározása során fontos figyelembe venni a jelölti státus célját, így minden*

⁴ Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvénnyel összefüggésben egyes igazságügyi tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról 14/2016. (VI. 29.) IM rendelet. 2016. 06. 30-tól hatályos.

⁵ 9/2006. (II. 27.) IM rendelet 6. § (1) bekezdés.

⁶ Dr. Nogel Mónika PhD Egyetemi docens Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Tanszék

⁷ Nogel Mónika: A szakértőjelöltekre vonatkozó szabályozás minőségbiztosítási szempontú vizsgálata. Belügyi Szemle, 2017/9.

lehetőséget meg kell adni a jelöltnek ahhoz, hogy szakértői kinevezéséig a lehető legtöbb tudást és a szakértői tevékenységhez szükséges gyakorlati tapasztalatot szerezzon..., a ma jelöltje a holnap szakértője lesz.”

Bartáné Szentesi Edit

igazságügyi szakértőjelölt

Felhasznált szakirodalom:

Igazságügyi szakértők első jogi képzése. Harmadik, átdolgozott kiadás. Szakály Zsuzsa (szerk.). Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2021.

Kovács Gábor: Az igazságügyi szakértők átértékelődő szerepe a büntető eljárásban. In: Bihari Mihály – Patyi András (szerk.): Ünnepi kötet Szalay Gyula tiszteletére, 65. születésnapjára. Universitas-Győr Kft., Győr, 2010, 310. o.

Kovács Gábor: Szakértő vagy tanú? Felkért szakértő — kavics a cipőben! Med et Jur 5. évf. 4. szám, 2015, 11–14.

Nogel Mónika: A szakértői bizonyítás aktuális kérdései. HVG-ORAC Budapest, 2020.

Nogel Mónika: A szakértőjelöltekre vonatkozó szabályozás minőségbiztosítási szempontú vizsgálata. Belügyi Szemle, 2017/9.

Hivatkozott jogszabályok:

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

2016. évi XXIX. törvény az igazságügyi szakértőkről

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról

14/2016. (VI. 29.) IM rendelet. 2016.

9/2006. (II. 27.) IM rendelet

Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara elnökségének 1//2017. (II. 22.) szabályzata a szakértőjelölti működés részletes szabályairól

Melléklet

Bejegyzett igazságügyi szakértők névsora gyógypedagógia (értelmi fogyatékosok gyógypedagógiája) szakterületen:

1. Bujdosó Balázs

Cím: 1102 Budapest Liget u. 31.

telefonszám – elérhetőség: 70-210-0553

e-mail – elérhetőség: b06702100553@gmail.com

2. Fazekasné Visnyei Irma

Cím: 7625 Pécs Magaslati u. 24.

telefonszám – elérhetőség: 06-30/901-2766

telefonszám – elérhetőség: 06-72/249 259

e-mail – elérhetőség: fvisnyei@gmail.com

3. Gyene Piroska

Cím: 2330 Dunaharaszti Király köz 3.

telefonszám – elérhetőség: 0630 962 0199

e-mail – elérhetőség: gyenejp@t-email.hu

4. Rabel Krisztina Ildikó

Cím: 1201 Budapest Átlós utca 114.

telefonszám – elérhetőség: 06-20-806-6696

e-mail – elérhetőség: rabel.krisztina@gmail.com

5. Szálas Márta

Cím: 6200 Kiskőrös Mohácsi u. 6.

telefonszám – elérhetőség: 70-339-5352

telefonszám – elérhetőség: 78-312-629

e-mail – elérhetőség: szalas.marta@gmail.com

Forrás: Igazságügyi Minisztérium hivatalos igazságügyi szakértői névjegyzéke
<https://inyr.im.gov.hu/experts/specialization-search> (letöltés ideje: 2024. 08. 08.)